

Šio straipsnio autorius – jaunas Nižnij Novgorodo (Rusijos Federacija) valstybinio pedagoginio universiteto docentas, tyrinėjantis irgi dar santykinai jauną Rusijos visuomeninį-kultūrinį reiškinį – neopagonybę, neopagoniškąją pasaulėžiūrą ir neopagoniškųjų bendruomenių veiklą. O mums ne tik įdomu jį pažinti kaip „didžiojo kaimyno“ dvasinio gyvenimo dėmenį, bet ir skaitant palyginti su atitinkamais reiškiniais mūsų tėvynėje.

XXI amžiaus rusų pagonybė:

„Aukso amžiaus“ nostalgija ar nacionalinis *indigenous religions* atgaivinimo projektas?

Romanas ŠIŽENSKIS

Slavų pagonybės, kaip rusų „pirmapradės“ pasaulėžiūros etalono, atgaivinimo idėjos pastebimos per visą daugiaamžę šalies istoriją. Gana prisiminti XI–XII a. „volchvų (žynių) sukilimus“, XIV–XV a. pamokymus prieš pagonybę, senojo tikėjimo relikthus vėlesnių amžių rusų sektantizme, pagaliau dvitikystę, išlikusią ir tebegyvuojančią tautos gelmėje, – visa tai, drauge su XIX a. plačiojoje visuomenėje prabudusiu susidomėjimu viskuo, kas rusiška, byloja apie pagoniškosios tradicijos gajumą, apie tam tikros dalies Rusijos visuomenės suinteresuotumą tolimų protėvių tikėjimo atgimimu. Šiuolaikinės rusų pagonybės – pagonybės, gaivinamos Rusijos teritorijoje kaip religinio, socialinio bei politinio reiškinio, – istorija dabar jau apima per 40 metų. Na, XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje tam tikrus paraginius grįžti į gamtos glėbį galima įžvelgti „peredvižnikų“ drobėse, išgirsti L. Gomolickio eilėse, perskaityti plejados rusų istorikų bei etnografų tyrinėjimuose, tačiau kvietimas prie atviros pasaulėžiūrinės alternatyvos pasigirdo tik XX a. aštuntąjį dešimtmetį. Vieno iš „slavybės atradėjų“ – V. Jemeljanovo šaltiniai bei ideologinės nuostatos nuo to laiko patyrė žymių pokyčių. Šiuolaikinis rusų rodnoveras (родновер, pažodžiui ‘prigimtatikis, prigimtosios religijos išpažinėjas’ – vienas iš pagoniškosios tradicijos sekėjų savivardžių) jau nebesilenkia prieš meilę pasauliui skelbiančią „Veleso knygą“, suklastotą „Bojano himną“ ir ištisą rinkinį visokių rusiškųjų „vedų“.¹ Lauko tyrimai, pagoniškosios literatūros apžvalga, pasaulinio voratinklio medžiaga rodo dalį šalies prigimtininkų pasukus prie išlikusių istorinių *alma mater* turtų. Antai interviu su vienu iš judėjimo senolių – at-

siskyrėliu Dobroslavu (savanoriškas atsiskyrimas – unikalus reiškinys tarp šiuolaikinių pagonių) respondentas išvardijo pagrindinius tradicijos atkūrimo šaltinius. Prie tokių, be tiesioginių Motinos Gamtos apreiškimų ir paveldimos gimininės atminties, Dobroslavas priskyrė: slaviškąjį rusų folklorą, lyginamąją religijotyra, gamtos mokslus ir etnografiją.

Pasikeitė ir politinės-ideologinės nuostatos. Likdama alternatyvia, marginalia, nepripažįstančia šiuolaikinės Rusijos tikrovės visose jos srityse ir visomis jos apraiškomis, XXI a. rusiškoji pagonybė sugebėjo persitvarkyti ir atsakyti daugelio praėjusio amžiaus aštuntojo ir deivintojo dešimtmečių radikalių idėjų. Šiuolaikinis „etnogerbėjas“ – tai miestietis, išauklėtas urbanistinės kultūros, įsisavinęs ir vartojantis visas postindustrinio pasaulio gėrybes, pradedant mobiliuoju telefonu ir baigiant internetu, įgijęs aukštąjį išsilavinimą ar jo siekiantis (be to, „technikų“ ir „humanitarų“ santykis pastaruoju laiku artėja prie pusiausvyros).

Įdomi atrodo „rusų pagoniškojo pasaulio“ sudėtis pagal amžių. Gausios išvykos į apeigas, sąskrydžius bei večes leidžia konstatuoti esant tam tikrą perimamumą, nepaisant palaiptinio religinės tradicijos gynėjų senėjimo. Laikydami jaunimą viena iš itin ryškių Rusijos pagoniškojo judėjimo grandžių, jo laidininku ir „ruporu“, apžvelkime jaunosios kartos įsitraukimo į jį priežastis. Kuo gi XXI a. jaunuolį patraukia tolimų jo protėvių tikėjimo istorinės (daugiau ar mažiau patikimos) rekonstrukcijos? Mums atrodo, kad tokių priežasčių yra kelios.

Pirma, jaunimą patraukia pati šiuolaikinės rusiškosios pagonybės orientacija trimis savo pagrindinėmis

kryptimis: tautinio patriotizmo, gamtos bei ekologijos ir etnografijos bei žaidimų. Šiuo metu pastebima tendencija visas tris kryptis susijungti ryškiai vyraujant pirmajai. „Pagoniškojo tautinio patriotizmo“ augimą sąlygoja politinė bei ekonominė situacija šalyje, visuomenės socialinė diferenciacija, nacionalinio klausimo ryšys su maištingumu ir panslavistiniai siekiai.

Antra, jaunimą, kuriam būdingas stiprių įspūdžių troškimas, traukia nuolatinė naujovių paieška, patraukia pagoniškų apeigų originalumas bei neįprastumas, atributika, simbolika ir apskritai judėjimo „religinė romantika“.

Trečia, jaunąją inteligentiją vilioja neribotos galimybės tiesiogiai, asmeniškai dalyvauti atkuriant senąsias slavų tradicijas iš esmės visose visuomenės gyvenimo srityse (pradedant apdaro bei kalendoriaus rekonstrukcija ir baigiant bandymais prisiliesti prie šventybės). Moksleivis, studentas, doktorantas, darbininkas ar tarnautojas, neradęs galimybės realizuoti savęs visuomenės gyvenime, bendraminčių padedamas gali savarankiškai, pats peržiūrėti savo tautos istoriją, išsirinkti iš jos tai, kas jam atrodo svarbiausia, susidaryti savo asmenišką, nepakartojamą pasaulėžiūrinę koncepciją, pagaliau tiesiog sukurti naują „šventą tekstą“.

Ketvirta, dar vienas anaip tol nemažareikšmis veiksnys, patraukiantis jaunimą, be abejo, yra daugelyje bendruomenių praktikuojamas sveikas gyvenimo būdas ir pagonybės ideologų griežti pasisakymai prieš pagrindi-

nes šiuolaikinės Rusijos visuomenės ydas: alkoholizmą, rūkymą, narkomaniją, pasipelnymo vaikymąsi ir t.t.

Prieš imdamiesi įvertinti šiuolaikinių pagonių mitus, pamėginkime žvilgtelėti į šį šiandienos rusiškojo religingumo reiškinį, taip sakant, iš vidaus, įsivaizduodami save eilinės tradicinės pagoniškos šventės dalyviais. Būtent šventinis veiksmas, kaip savotiška bendra (bendruomenės) religijos ašis, ir vienija tradicinių tikėjimų sekėjus, ir – ne mažiau svarbu – papildo bei „atjaunina“ rusų prigimtininkų gretas. Daugumai pagonių grupių, gyvuojančių megapoliuose, šventė yra vienintelė galimybė pabendrauti su bendraminčiais, bendratikiais, pajusti save pagonimi. Be to, svarbiausi, daugumos religinės bendruomenės narių dalyvavimo reikalaujantys „sueiginiai“ klausimai, susiję tiek su bendruomenės vidaus gyvenimu, tiek ir su išoriniais ryšiais, sprendžiami kaip tik vienos ar kitos reikšmingos šventės metu. Be abejo, šventė yra reikšminga ir chronologiniu atžvilgiu. Dėl pagrindinių šventinių datų cikliškumo, sistemishkumo pagonis teisėtai gali kalbėti apie tam tikrą stabilumą, būdingą ne tik jo bendruomenei, bet ir pačiam mokymui, visai pasaulėžiūrai. Su šventės eiga neatskiriama yra susijusi ir ritualinė praktika. Ji – neatsiejama šventinių apeigų dalis. Priklausydamos vienam ar kitam itin svarbiam įvykiui, apeigos ir įgauna esminį savo veiksmingą bei regiminį krūvį. Prie jo dar prisideda apeigas lydintys „išoriniai dėmenys“. Mūsų požiūriu, antraeiliai dėmenys – atributika, šlovinimai (giesmės bei žos-

mės dievų garbei) ir kt. – kaip tik ir pripildo religinį veiksmą „scenarinio“ turinio, kuris pagonių bendruomenėms leidžia prieiti prie išnykusios slavų tradicijos rekonstrukcijos iš įvairių pusių. Per apeigas, įvairiai jas interpretuodamas, šiuolaikinis pagonis pašlovina dievų, protėvų, didvyrių, pakyla hierarchijos laiptais, atsisveikina su mirusiu draugu. Apeigomis galima laikyti ir aibę kuo įvairiausių įšventinimų (į karius, žynius bei kt.). Mūsų manymu, dabartiniame rusų pagonybės raidos etape svarbiausiais įšventinimų reikia pripažinti įstojimo į bendruomenę apeigas (nepaisant jų banalumo). Skirtingai nuo kitų, šis įvykis atlieka itin svarbią praktinę funkciją: įtraukia į

Slavų volchvai.

Dobroslavas atlieka vardo suteikimo apeigą (2000-ųjų metų Kupolės).

judėjimą naujus narius, o tai neabejotinai yra pagrindinė rusų politeistų užduotis nuo pat jų atsiradimo ir iki šiol.

Grįžkime tad į laikotarpį prieš dvejus metus ir, pasitelkę įsitraukusio stebėtojo metodą, pamėginkime „akivaizdžiai“ patirti rodnoverų šventines apeigas.

2008 metų rugsėjo 21 d. man teko dalyvauti vienoje iš pagoniškojo metų ciklo švenčių, pavadintoje „Radogošče“ (Радогоще). Šventės išvakarėse Marielyje (Маруй Эл), Joškarolo (Йошкар-Ола) miesto prieigose, ažuolyno laukymėje buvo įsteigta pirmoji Marių respublikoje slaviškoji šventvietė. Šiuolaikinių pagonybės adeptų žodžiais, ši vieta pasižymi ypatinga energetika, atitinka saugumo reikalavimus ir podraug yra pakankamai erdvi susieiti. Įvykio dalyviais tapo slaviškosios bendruomenės „Svarog“ (Сварог)² nariai ir tradicinės marių tautos religijos atstovai. Apeigas vedė volchvas Olegas Viatskis, vienas iš Prigimtųjų veldinių rato (Круг Родовых Наследий, sutrumpintai КРОНА) – Rusijos rodnoverų bendruomenių sąjungos – organizatorių, atvykęs iš Kirovo srities.³

Ažuolų giraitės apsuptoje laukymėje buvo įkurtas ritualinis kompleksas, kurį sudarė pati šventvietė (apeigų

vieta), „sėdykla“ (сидальня – bendruomenės narių poilsio bei pasitarimų vieta) ir virtuvė. Šventvietės pagrindas – apertas ratas su palikta properša jėjimui, kurį parįškino du medžio stuobriai. Aplinkui sukrauti aštuoni nedideli laužai. Rato viduje – antropomorfiško pavidalo bei proporcijų stulpas (stabas), kurio individualūs bruožai priklauso nuo drožėjo. Ties stabo viduriu pritvirtinti pagrindiniai jo atributai: šešių stipinų tekis, arba ulebordenas (laiko simbolis), ir „perunyčia“ (перуница) – dangaus su dviem žaibais atvaizdas (dievo Peruno ženklas). Greta „trinka“ – medžio kaladė, aukojimo vieta (šiuo atveju bekraujų aukų). Šventyklos viduryje – laužo duobė su pagrindine, devintąja, ugnimi.

Sėdykla įrengta kairėje nuo šventyklos. Jos viduryje – irgi laužas, apsuptas suolų, sudarančių uždara ratą. Čia bendruomenė aptaria svarbiausius klausimus, sprendžia išskylančias problemas, išsirenka viršininką, karvedį bei žynį – volchvą. Privalomas sėdyklos atributas – didelis kaušas, „bratina“ (братина), sujungiantis į viena visus šventės dalyvius.

Prieš pradėdant apeigas, ruošiamas būtinas inventorių: kaušas, ritualinis kirvis, rankšluostis, ant kurio dedama pagrindinė auka – karvojus, kiti maisto produktai: gira, grūdai, vanduo. Medžio stuobriai, žymintys jėjimą

Volchvai.

į šventyklą, kartu panaudojami kaip savotiški stovai kulto objektams: ant kairiojo pastatomas kaušas su gira, ant dešiniojo – dubuo su vandeniu ir puodelis su grūdais. Svarbus vaidmuo skirtas ritualiniam kirviui, padedamam kairėje nuo jėjimo. Pradėdamas apeigas volchvas rankos mostu, nukreiptu į kirvį, „atidaro“ bei paskui „uždaro“ jėjimą į šventyklą (atitinkamai iš kairės į dešinę ir iš dešinės į kairę).

Žynys apsivelka apeiginį apdarą, kurio svarbiausias elementas – raštais išsiuvinėti marškiniai, prisikabina amuletus-saugus su slaviška bei skandinaviška simbolika („sūkurio“ pavidalo svastika ir Toro kūjis), po to įžiebia šventą ugnį, kuri ir reiškia apeiginį veiksmažodį esant pradėtą. Nuo šios akimirkos šventykla neofitams yra uždaryta, į ją gali įžengti tik tas, kuris dalyvauja apeigoje. Susirinkusieji išsirikiuoja pusračiu, veidais jėjimo į šventyklą link. Žynys supažindina visus susirinkusiuosius su elgesio apeigų metu taisyklėmis, tikėjimo pagrindais.

Pačias apeigas sąlygiškai galima suskirstyti į kelis etapus:

1. Šlovinimas: a) asmeniškai: žynio giriamosios žomės, skirtos itin garbinamiems pagoniško panteono dievams; b) masinis: įtraukiant visą bendruomenę ir apeigose apsilankiusius žiūrovus. Šlovinimo objektai yra: a) aukščiausieji dievai: Svarogas, Daždjibogas, Perunas,

Rodas; b) sakralizuoti žemės bei protėvių įvajzdžiai; c) demonologiniai personažai: miškinis, „čiuras“ (чур).

2. Tiesioginiai apeiginiai veiksmai: a) ritualiniai veiksmai su karvojumi; b) renkamas dovis; c) įkuriamos likusios aštuonios ugnys; d) ritualiniu kirviu atliekamas apvalymas; e) dalyviai apibarstomi grūdais.

3. Poapeiginės priemonės: a) šventinės vaišės; b) žaidimai ir t.t.

Panašūs šventinio veiksmo dėmenys, įvairuojantys detalėmis, būdingi daugumai šiuolaikinės „etnikos“ sekėjų.

Pažymėtina, jog tarp mokslo bei publicistinių tyrimų, skirtų dviejų pastarųjų amžių rusų pagonybei, darbų, kurie imtųsi viso to, kas aprašyta, kritinės analizės, itin mažai. Dauguma autorių žurnalistų, mokslininkų, kitų konfesijų atstovų visas pastangas deda siekdami išaiškinti rusų prigimtatikybės pseudošaltinius arba ap-tikti joje fašistinių bei sektantiškų požymių. Prie tyrinėtojų trūkumų reikia priskirti ir kabinetinį jų tyrimų pobūdį, prastą susipažinimą su „tiriamaisiais“. Ne veltui dar XIX a. A. Gercenas iškėlė lozungą „Į liaudį!“. Tačiau mokslo pasaulio perlenkimai bei šlampai šiuo klausimu reikalautų atskiros apybraižos, pranokstančios dabartinės mūsų temos rėmus.

Pamėginsime nužymėti pagrindinius „mitus“ – sisteminius elementus, kuriais penisi Rusijos pagonių bendruomenės, rusiškosios *indigenous religions* atmainos.

Daugumos Rusijos pagonybės prozelitų pasaulėžiūros bei veiklos pagrindas yra troškimas sugrąžinti slavų „aukso amžių“.

1-as mitas. „Pagoniškojo Eldorado bieškant“.

Savo samprotavimų apie visos žmonijos ir, skyrium, slavų „proistorę“ pagrindu pagonių ideologai ima išlikusias sakmes (nebūtinai rusų), savo pačių išvedžiojimus ir „šventus“ tekstus, kurių istoriškumo nei tikrumo oficialusis mokslas nepripažįsta. Panašių teiginių pavyzdžiu gali būti sakmė apie pasaulio sukūrimą, dėstoma bendruomenės „Viatičių kalėda“ (Коляда вятичей) atstovų. Pasak le-

Šventvietė. Rusiškai – Капище.

Prie šventosios ugnies.

gendos, pirmosios būtybės visatoje buvo dievai Rodas (Род, pažodžiui „Giminė“) ir Černobogas (Чернобог, pažodžiui „Juodadievis“, „Juodasis dievas“). Sukūrus pasaulio pagrindus, jaunesnius dievus, dorovės įstatymus, pirmadiaviai visas savo jėgas sutelkė žmogaus sukūrimui. Kaip tik žmogų sukūrus ir prikėlus gyvenimui, prasideda aukso amžius: „... Tuomet Rodas ir Černobogas išmokino juos savo žinių. Jis įgiję žmonės ėmė gyventi ir daugintis Žemėje, pradėjo savo pažintį su žemiškaisiais Dievais. Ir nuveikė visus tuos darbus, kuriuos mes vadiname istorija“. Vienas iš įtakingesnių rusiškojo politeizmo ideologų, bendruomenės „Rodoliubije“ (Родолюбие, pažodžiui „Meilė Rodui/giminei“) volchvas Veleslavas „Trumpame rodnovero žodyne“ išvardija keturis žmonijos amžius. Tai: 1) Svarogo aukso amžius, autoriaus apibūdinamas kaip tiesos, teisingumo, taikos ir dieviškosios žinijos viešpatavimo laikai; 2) Daždjburgo sidabrinis amžius – tolydžio vystančių minėtų dorybių laikmetis; 3) Peruno bronzos amžius – dorovės nuosmukio ir prasidėjusios kovos dėl valdžios laikas; 4) Koščėjaus⁴ geležies amžius – šiuolaikinė bedievytės ir prievartos epocha. Vardydamas Svarogo,

aukso amžiaus globėjo, priesakus, Veleslavas pabrėžia slavų demiurgo dorybes. Volchvo nuomone, Svarogas esąs šviesos kūrėjas ir rusų tautos pradininkas. Būtent jis slavų protėvius išmokęs kalti geležį bei arti žemę. Svarogas įkūręs pirmąjį židinį, sukūręs Saulę, žvaigždes, žaras, davęs nurodymus keturiems „luomams“: žemdirbiams, amatininkams, kariams ir žyniams volchvams. Jis padovanojęs žmonėms ir savo sūnų Svarožičių – žemiškąją ugnį. Galiausiai būtent Svarogas sukūręs Javę, Navę ir Pravę – pamatines šiuolaikinių pagonių pasaulėžiūros kategorijas⁵ (apie rodnoverų „tripasaule“ žr. toliau). Rusų pagonių „Svarogo aukso amžiaus“ koncepcijos trūkumas – chronologinis neapibrėžtumas, kylantis iš miglotos mitinės „laikų pradžios“. Tačiau slavų suklestėjimą Rusijos rodnoverai sieja ne tik su paslaptinguoju Svarogo amžiumi. Istoriniu idealu paprastai laikomas Kijevo Rusios laikmetis. „Bylinų Rusia“ piešiama kaip centralizuota, etniškai vienybė valstybė. Prigimtatikių nuomone, būtent šioje epochoje viešpatavo tikra liaudies demokratija, pasireiškusi večėmis, ir klestėjo turtinga, išplėtotą rašytinė tradicija, prarasta priėmus krikščionybę.

Stabas.

Riazanės bendruomenės šventvietė „Trižiedis“ (Троецвет).

Jau minėto rusų alternatyvaus religingumo patriarcho Dobroslavo (A. Dobrovolskio) vaizdiniai apie antžmogio erą, visuotinės gerovės laikus apskritai irgi įsitenka į bendrą šiuolaikinių pagonių lūkesčių vagą. A. Dobrovolskio samprotavimai apie aukso amžiaus epochą remiasi:

- pirmąsio žmogaus ir aplinkinio pasaulio simbioze;
- totemizmu;
- senovės žmogui būdingu „pirmą pradžiū žinojimu“;
- matriarchatu.

Dobroslavo nuomone, ideali pasaulio santvarka nepaėjo be pėdsako, bet pasireiškė per kūrybinę, intelektualinę akmens amžiaus žmonių veiklą: „Mums nesuvokiama būdu jie ištiesindavo mamutų iltis ir pasidarydavo iš jų ietis, kuriomis parblokšdavo kardadantį tigrą. Plėšrų (!) žvėrį jie pavertė savo vieninteliu draugu... Beraščiai akmens amžiaus žmonės apskaičiuodavo dangaus kūnų judėjimą ir stebėtina, neįtikėtina tiksliai numatydavo saulės užtemimus... Jie gydė žodžiais – užkalbėjimais, žolėmis ir akmeninėmis adatomis... Visiškai neaišku, kaip, bet mūsų tolimieji Protėviai iškeldavo stačius milžiniškus akmenis, viršijančius bet kokį supratimą apie paprasto mirtingojo galimybes...“. Pažymėtina, jog

minėtiems sugebėjimams talkino žmonijos protėvynės klimatinės sąlygos: „Žmogus, kaip Protą įkūnijanti būtybė, vargu ar būtų galėjęs atsirasti šiltuosiuose, palaiminguose kraštuose, kur gausios Gamtos dovanos tobulėjimą daro nereikalingą ir taip kliudo vystytis protinėms bei dvasinėms galioms. Žmogus atsirado Šiaurės giriose, kurių rūsčios klimatinės sąlygos neleido atsipalaiduoti. Norint išgyventi, išsaugoti ir pratęsti giminę, reikėjo mąstyti ir išradinėti. Apskritus metus skinti nuo medžių prisirpusius vaisius – didelio proto nereikia“. Dar Dobroslavas ne sykį mini kažkokią senovės žmogaus „lunatišką užmarštį“. Atsiskyrėlis Dobroslavas, vienas iš nedaugelio tarp pagonių intelektualinio elito aptaria aukso amžiaus saulėlydžio priežastis. Pirmiausia joms tenka priskirti: žmonijos kovą prieš gamtą, atsiradusią kalbą, gyvulininkystę, patriarchatą, pirmąsios bendruomenės suirimą bei dėl to iškilusias vergvaldžių valstybes, monoteistinių religijų įsigalėjimą. Kaip ir kai kurie kiti šiuolaikinės rusų pagonybės atstovai, autorius tiki esant galima sugrąžinti idealų laiką. Pasak Dobroslavo pamokymų, sugrįžti prie išsvajotųjų laikų žmonija galės tik labai rimtai ir totaliai atsinaujinusi – iš naujo atgimusi. Taigi – tik po eschatologinės katastrofos. Naujajame pasaulyje gyvens naujasis žmogus. Kad ir keista, bet antžmogio įvaizdį A. Dobrovolskis ima iš istorinės praeities. Be paleolito žmonių, į „vertųjų“ ateities žmonių sąrašą pateko XX a. ketvirtojo dešimtmečio Vokietijos jaunimas ir Kijevo Rusios laikų slavų vyrai.

Kaip gerai žinoma, pati aukso amžiaus idėja jau turi daugiaamžę istoriją. Tikėjimą kitados buvus žmonijos sužydėjimo epochą aptinkame daugelio senovės tautų mituose, visuose kontinentuose. Gana smulkiai kai kurie mitai aprašo ir kuo įvairiausias dovanas, suteiktas žmonėms aukso amžiaus kultūrinių herojų bei demiurgų. Antai romėnų Saturnas, sutelkęs pakrikusias kalnų gentis, išmokė jas dirbti žemę, įvedė pirmuosius įstatymus; skandinavų Inglingai (Odinas bei Njordas) padovanojo žmonėms karo meną, derlingus metus, runas; karelių Veinemeinas apskritai iškyla kaip pasaulio kūrėjas. Neatmestina, jog samprotaudami apie visuotinės gerovės epochą pagonių lyderiai kaip tik ir kreipėsi į atitinkamus mitinius siužetus, perėmė jų struktūrą, būdingą jų vidinį audinį. Vis dėlto jų samprotavimų skurdumas, palyginti su tradicine mitologija, bei fantastiškumas verčia tuo suabejoti.

Būdinga, jog idėjos apie rojus žemėje laikus rusų pagonybės ideologų pristatomos itin miglotai, jų dėstymas stokoja konkretumo, o neretai ir logikos. Nors daugeliu klausimų aukso amžiaus mito apologetų nuomonės gerokai skiriasi, visi jie sutinka su tuo, kad žmonijos raida ir šiuolaikinė padėtis – tai intelektualinis bei

moralinis regresas, atžanga arba, kitaip sakant, didingų, kilnių praeities idealų išsižadėjimas. Legenda apie aukso amžių Rusijos rodnoverų intelektualams tėra priemonė pasmerkti monoteistines religines koncepcijas, visų pirma – artimiausią jiems krikščionybę. Reikia pabrėžti, jog priešprieša tarp ikikrikščioniškojo aukso amžiaus ir krikščioniškojo „geležies amžiaus“ grindžiama ne logika, o šokiruojančiais vaizdiniais, kitąsyk tiesiog literatūrine iškalba. Nei viena, nei kita neparemta jokiais istoriniais šaltiniais, negana to, dažnai tiesiog prieštarauja visuotinai žinomiems archeologijos, etnografijos bei kitų mokslo šakų duomenims. Aukso amžius – tai ne istorinio tyrimo objektas, bet ideologinė paradigma, pasitelkiama kaip ryški religinio-politinio pamokslavimo priemonė. Laikydami nuostatos, dalijančios praeitį į gerovės ir nuosmukio laikus, panteistinio rojaus epochos gerbėjai į „juodus ir baltus“ padalijo ir savosios istorijos veikėjus.

2-as mitas. „Herojus tėvas ir išdavikas sūnus“ – savi ir svetimi pagal pagoniškąjį istorijos vadovėlį.

Vieną iš centrinių vietų Rusijos istorijos veikėjų „gerųjų sąrašė“, pagal rodnoverus, užima Kijevo kunigaikščio Sviatoslavo Igorevičiaus asmuo. Dauguma Rusijos pagonių bendruomenių išskiria šį Senosios Rusios kūrimosi laikų politinį veikėją ir Sviatoslavo valdymo laikotarpį laiko pagoniškosios Rusios klestėjimo epocha. Kreipdamiesi į didžiojo Kijevo kunigaikščio žygdarbius tradicijos sekėjai pirmiausia pažymi sėkmingą jo užsienio politiką: Chazarų kaganato sunaikinimą, karus su Bizantija Balkanuose. Sprendžiant iš rodnoverų spaudos, visų ryškiausias nepaliaujamų Sviatoslavo karų epizodas, tikrojo rusų dvasios bei ginklo pranašumo paliudijimas – tai garsusis Rusios ir Bizantijos susidūrimas prie Dorostolo sienų.⁶ Dėmesį patraukia tai, kad, be ganėtinai smulkios kunigaikščio Sviatoslavo politinio ir net asmeninio gyvenimo charakteristikos, šiuolaikiniai pagonių autoriai vos probėgšmiai tepamini kitas herojiškas Rusijos istorijos asmenybes, dažnai pasitenkindami jas vien išvardiję. Olegas, Igoris, Razinas bei kt. atrodo beveidžiai, sudaro tarsi „masinį gėrio pavyzdį“.

Be atskirų asmenų, tyrinėtojų iš rodnoverų tarpo darbuose aptinkame išstisus sąrašus genčių bei socialinių grupių, suvaidinusių, autorių nuomone, ryškų vaidmenį rusų pagoniškojoje istorijoje. Vieną iš centrinių vietų tokiuose sąrašuose užima Pabaltijo slavų rujėnų (руяне) gentis, viduramžiais gyvenusi Rujeno (Ружан) saloje (šiuolaikinis Riugenas). Rujėnų bei jų svarbiausio religinio centro minėtoje saloje – šventojo Arkonos miesto istorinis likimas jau kuris laikas yra šiuolaikinių rusų pagonių akiratyje. Pavyzdžiui, „Bitcevo kreipimosi“⁷ dalyviai Arkonos miesto sugriovimo datą priėmė savo kalendoriaus pagrindu.

Žurnalo „Sakalas“ (Сокол) viršelis.

A. Dobrovolskio (Dobroslavo) įsteigto Rusų išsivadavimo judėjimo (Русское освободительное общество – РОД) emblema.

Rodnoverų spaudos duomenys leidžia iškelti kelias prielaidas, kuriomis būtų galima paaiškinti milžinišką slavų pagonių susidomėjimą rujėnų gentimi ir jų šventuoju miestu. Pirma, rujėnai ilgiau nei kitos slavų gentys laikėsi pagoniškojo tikėjimo. Antra, rujėnų žemėje buvo pagrindinė Pabaltijo slavų šventykla ir aukščiausiojo dievo Sventovito atvaizdas. Trečia, rujėnai ligi paskutinės akimirkos su ginklu rankose gynė savo tikėjimą. Ketvirta, rodnoverus galėjo patraukti ir pats Arkonos „pašėlusių vyčių“ vaizdinys, ryškiomis spalvomis nupieštas XII–XIII a. kronikininkų. Kita slavų gentis didvyrė, pagal „pagonių vadovėlį“, yra rytų slavai viatičiai. Šiuos užkietėjusius senojo tikėjimo išpažinėjus valdžiai esą pavyko galutinai pakrikštyti tik XVII a. (rodnoverų duomenimis). Po genčių, mėginusių atvirai, ginklu pasipriešinti krikščionybei, į istorinę areną išeina pavieniai kovotojai pagrindininkai: skomorochai, eretinių mokymų sekėjai, XVII a. suiručių maištininkai, netgi kazokai. Politinės permainos, ištikusios Rusiją XX a., kai kurių pagonių lyderių nuomone, irgi yra senojo (pagonių) ir naujojo (krikščionių) tikėjimo priešpriešos padarinys.

Rusų socialinės-politinės santvarkos etalonu daugelis Svarogo, Veleso ar Peruno garbintojų laiko večę. Istorinis pavyzdys – Didžiojo Naugardo valdymas. Valdymas per sueigas XXI a. rodnoverus traukia bendruomeniškumu, turinčiu aiškiai išreikštas ikikrikščioniškas šaknis: laisvų žmonių susibūrimas savivaldos, talkos pagrindais, bendruomenės gerovės pirmenybė prieš privačią, bendra žemėvalda. Bendruomenė – tai tautinės savisaugos forma su jai būdingu dvasiniu branduoliu. Kaip tik dėl to, kad yra pirmapradė ir laikosi doros, bendruomenė „pergyveno“ christianizaciją, totorių jungą, baudžiąvą, Stolypino reformas ir išliko gyva ligi pat 1917 m. įvykių. Pagonys tiki esant įmanoma atgaivinti „pirmykštį socializmą“. Iš bendruomenės praeities jie siūlo perimti tai, kas geriausia ir neišjudinama, – dvasinius bei dorovinius pamatus. Į įvykusias ūkines bei politines permainas būsimoji reforma, žinoma, turi atsižvelgti remdamasi šiuolaikiniais laimėjimais.

Vienas iš pagrindinių (tiek pasaulėžiūros, tiek „chronologinio gyvybingumo“ prasme) rusų pagonių mitų apie savo istorijos antiherojus – tai pasakojimas apie Kijevo kunigaikštį Vladimirą Sviatoslavičių. Šiuolaikinėje pagoniškoje literatūroje Sviatoslavo sūnaus valdymo laikas pristatomas kaip nesėkmingų ir net ydingų politinių bei religinių reformų virtinė. 988-ieji – tai pilietinio karo prieš prievartinę christianizaciją metai. Vladimiras – pirmasis kunigaikštis-inkvizitorius, žynius ir žiniuones deginęs ant laužų daug anksčiau nei panašūs procesai suliepsnojo Europoje. Kai kurių rodnoverų manymu, Rusiją atversti į naują tikėjimą Vladimirui pavyko remiantis ke-

liais veiksniais: itin reikšmingu savo kariaunos indėliu; pašalinus teisėtą įpėdinį; panaikinus večę – visuomeninį institutą, ribojusį kunigaikščio valdžią; Kijevo kunigaikščio kraujo ryšiai – kita gana gyvai rusų pagonių aptarinėjama tema. Didžiojo karvedžio Sviatoslavo tiesioginė giminytė su Rusios krikštytoju Vladimiru arba išvis nutylima, arba suvedama į konfliktą tarp Sviatoslavo teisėto sūnaus Jaropolko ir nesantuokinio vaiko Vladimiro. Toliau už kitus savo samprotavimais nukeliauja akademikas V. Istrachovas. Mėginamas išvis paneigti Sviatoslavo ir Vladimiro giminytę jis pritaiko čia žydų sąmokslų teoriją: būtent šitaip atsiranda būsimasis didysis Kijevo kunigaikštis. Iš čia ir „semito Vladimiro“ valdymo padariniai – tauta nuginkluojama dvasiškai, ji sumenkinama net skaičiumi, todėl galiausiai rusų kunigaikštystės XIII a. nebėra pajėgios atremti mongolų-totorių ordas. Kas be ko, panašių pseudoistorinių prasimanymų skleidimas diskredituoja ir šiaip jau ideologiškai silpnai pagrįstą judėjimą ir jduoda papildomą kortą į rankas jo kritikams.

Dar vienas vertas aptarti mitas – tai „pagoniškoji giesmė“ apie slavų tripasaulę.

3-ias mitas. „Javė, Navė ir Pravė“, arba „Veleso knygos“ nostalgija.

Pagrindiniu mėginamos atgaivinti pagoniškosios pasaulėžiūros dėmeniu dedamas „konceptualus blokas“, sudarytas iš trijų sąvokų: *Явь, Навь* ir *Правь*. Nedaugelio kitų šį klausimą nagrinėjusių tyrinėtojų, taip pat mūsų nuomone, kalbamos filosofinės bei teologinės sąvokos rado sau palankią dirvą kone visose stambiausiose Rusijos bei užsienio slavų pagonių religinėse organizacijose bei susivienijimuose. Vis dėlto, nepaisant populiarumo, Javė, Navė ir Pravė neturi vieno, visam pagonių pasauliui bendro paaiškinimo. Konstruojamos pagonybės ideologų šie terminai suprantami bei aiškinami skirtingai. Apžvelgus rodnoverų naratyvus, krinta į akis kelios konceptų prasmę turinčios atskleisti versijos. Pasak labiausiai paplitusios nagrinėjamų religinių-filosofinių (tiksliau, kvazifilosofinių) sąvokų traktuotės, Javė, Navė ir Pravė – tai trys slavų mitinio pasaulėvaizdžio lygmenys, arba trys pasauliai: Pravė – šviesiųjų dievų pasaulis, Navė – tamsiųjų dievų buveinė, Javė – žemiškasis, žmonių pasaulis. Be mitinio pasaulėvaizdžio lygmenų, šios sąvokos taip pat siejamos su atitinkamomis besiformuojančios neopagoniškosios filosofijos kategorijomis: Pravei priskiriamas dieviškųjų dėsnių vaidmuo, Javė siejasi su jutimais patiriamu pasauliu, su „regimąja tikrove“, o Navė – tai mūsų suvokimui neprieinamas pasaulis, „subtiliųjų Būties plotmių visuma“ ir t.t.

Jau pradinė abiejų interpretacijų kritika leidžia daryti tokias išvadas: pirmoji hipotezė yra artima plačiai

pasaulio mitologijose paplitusiems vaizdiniais apie tridailę pasaulio erdvės struktūrą. Gali būti, kad šiuolaikinės gradacijos pagrindu paimtas senovės skandinavų požiūris į pasaulio sandarą. Kadangi skandinavų šaltiniai yra išlikę ir santykinai nesunkiai prieinami, slavų pagonyms dažnai pasinaudoja šiaurės kaimynų mitologiniu bagažu ką nors palygindami, o kitąsyk ir tiesiog nusikopijuodami. Greta Pasaulio medžio, kaip visatos padalijimo į tris lygmenis modelio, prigimtatikiai pasitelkia ir Zbručo stabą.

Antroji hipotezė atrodo kaip dirbtinis teologinis-filosofinis konstruktas, neturintis po savimi jokio istorinio nei religinio pagrindo. Be abejo, šiuolaikiniams pagonims reikia praplėsti jų teigiamo mitinio pasaulėvaizdžio turinį. Iš čia ir kai kurių prigimtatikių atkaklios pastangos įdiegti į tikinčiųjų sąmonę tam tikrą kompleksą naujų religinių-mitinių konstruktų – siekis vaizdinius apie Navę, Javę ir Pravę susieti su nebūdingomis joms filosofinėmis koncepcijomis. Kita pagonių elito dalis, atmesdama skolinimosi bei įmanomų rekonstrukcijų kelią, renkasi mažiau pastangų reikalaujančią „mitologinę kūrybą“. Prigimtatikių elito valia slavų pagoniškąją „tripasaulę“ imasi prižiūrėti ištiesas dievybių panteonas. Pažymėtina, jog dievų „įgaliojimai“ kuriant pasaulį bei jį valdant, taip pat atskirų mitinių būtybių ryšys su konkrečiais pasaulio lygmenimis skirtingose Rusijos rodnoverų bendruomenėse gerokai skiriasi. Javės, Navės ir Pravės demiurgais laikomi tiek Rodas, tiek Svarogas. Tripasaulės gynėjais bei sergėtojais dauguma prigimtatikių pripažįsta Peruną bei Sventovitą. Velesas – vienintelė dievybė, bene visų slavų pagonių vieningai siejama su mirusiųjų pasauliu Nave. Tarpininku tarp dangiškojo ir žemiškojo pasaulių esąs Simarglas, o tarp gyvųjų ir mirusiųjų pasaulių – paukščiai. Pasitaiko ir dievų skirstymo po atitinkamas „karalystes“ urmu. Dar vienas „savaiame suprantamas“ dalykas šiuolaikiniams pagonybės sekėjams yra trijų kalbamų terminų sąsaja su vakarų slavų šaltiniuose minima dievybe, vardu Triglavas, pažodžiui „Trigalvis“. Prigimtatikių naratyvuose Triglavas paprastai aiškinamas dviem būdais: arba tiesiog kaip Javės, Pravės bei Navės įsikūnijimas, arba kaip dieviškoji trejybė (Svarogas-Perunas-Velesas, atstovaujantys atitinkamai Pravei, Javei ir Navei) viename.

Iš viso, kas pasakyta, galima padaryti keletą išvadų. Pirma, iki šiol Rusijos pagonyms nei šalies viduje, nei visų rytų slavų mastu nėra sukūrę vieningos koncepcijos, bendro modelio, aiškinančio jų teigiamas religines-pasaulėžiūrines vertybes. Nes: a) nėra aiškaus sąvokų aparato, kuris atskleistų pamatinių pasaulėžiūros terminų – Pravės, Javės ir Navės – esmę; b) pagonių ideologų pastangos remiantis vien savo spėlionėmis bei kūryba „apgyvendinti“ mitinio pasaulio lygmenis prasimanytu

panteonu, skirtingose bendruomenėse sudarytu iš skirtingų dievų, yra iš anksto pasmerktos.

Antra, nepaisant savo jauno amžiaus, pagonių judėjimas vis dėlto sugebėjo bendrais bruožais susidaryti savitą religinę sistemą ir gana sėkmingai ja manipuliuoja. Socialiai aktualizuotos religinės propagandos padariniai – atsiradusios naujos šventės (pavyzdžiui, *Свято Праву* „Pravės šventė“), pagonių bendruomenių pavadinimai (pavyzdžiui, *Единство Праву* „Pravės vienybė“ Moskovoško gyvenvietėje), religinės mokyklos, sveikatingumo metodikos. Sėkmė įvedant „neomitologinius“ terminus pasidarė tokia juntama, kad Javės, Pravės ir Navės įtakon pateko net mokslinė publicistika, kaip antai nemaža dalis įvairiausių senovės slavų tikėjimų žodynų bei žinytų. Pavyzdžiui, E. Gruško ir J. Medvedevo „Slavų mitologijos žodyne“ (*Словарь славянской мифологии*), turinčiame įrašą „Rekomenduojama kaip rusų kalbos, literatūros ir istorijos mokymo priemonė vidurinėse mokyklose, koledžuose, gimnazijose bei aukštosiose mokyklose“, pagoniškoji religinė „trejybė“ apibūdinta kaip „laiko įsikūnijimas slavų kosmogonijoje“, ir tokių pavyzdžių dešimtys.

Šaltiniais nagrinėjamieji terminai paremti išimtinai menkai. Jei paliksimė nuošaly prigimtosios tikybos ideologų fantastinius išvedžiojimus apie Pravės sąvokos, kaip universalus VI–III tūkstm. pr. m. e. arijų dėsnių, kilmę Tripolės archeologinėje kultūroje, apie Navės, Pravės ir Javės dėsnių atminimą ukrainiečių rankšluosčių ornamentuose ir galiausiai apie slavų Javės suartėjimą su žydu Jahve, tai svarbiausiu ir esmiškai vieninteliu šaltiniu, paliudijančiu visus tris terminus, liks garsusis XX a. falsifikatas – „Veleso knyga“. Daugybėje šio „seniausiojo slavų raštijos paminklo“ autorinių leidimų bei vertimų Javės, Pravės ir Navės sąvokos sutinkamos nevienąsyk. Paprastai informacija apie šiuos pagoniškus mitinius vaizdinius autoriaus pateikiama nedidelių intarpų į pagrindinį tekstą pavidalu. Daugumoje atvejų Javė, Pravė ir Navė „Veleso knygos“ sudarytojo minimos šlovinant vieną ar kitą dievybę, taip pat aprašant svarbiausius, lemtingus įvykius. Šiaip jau eilutės, skirtos aptariamoms sąvokoms, kaip, beje, ir visas kūrinytis, yra itin neinformatyvūs, migloti bei skurdūs faktų. Peržvelgta medžiaga ne tik kad nepaaiškina Pravės, Javės ir Navės religinės-filosofinės reikšmės, bet leidžia teigti, jog gausūs falsifikato autoriaus sekėjai bei tęsėjai, stengdamiesi įterpti į tekstą po savo „perliuką“, tik dar labiau supainiojo ir taip jau painų „Veleso knygos“ raizginį, kartu ir aptariamuosius terminus.

Pažymėtina, kad net patys išlikę „Veleso knygos“ apologetai ne visuomet sugeba pateikti rišlų paslaptingosios „trejybės“ paaiškinimą, o ir kai kurie šiuolaikiniai

pagonybės šalininkai arba prijauciantieji jos atgimimui pripažįsta mažų mažiausiai dviejų jos narių dirbtinumą. Antai „Rusų pagoniškojo pasaulėvaizdžio“ žodyno sudarytojai, paminėję Javę bei Pravę, pareiškia, jog tokios sąvokos „nė viename iš patikimų šaltinių grynų pavidalu nesutinkamos“. „Žemiškasis ir dievų pasauliai“ neminimi ir rusų mitologijos tyrinėjimuose bei rimtuose žinyuose. Tiesos dėlei reikia pasakyti, jog kai kurie žodynai (kaip antai V. Dalio, S. Ožigovo, D. Ušakovo) pateikia bendrinį daiktavardį *явь* „regimoji tikrovė“, tačiau šiuolaikinių rodoverų religinių-filosofinių išvedžiojimų šis žodis niekaip nepagrindžia.

Nekelia abejonių tai, kad senovės slavai turėjo išplėtotą mitinį pasaulėvaizdį su gana išreikšta dievų hierarchija, pasaulio struktūra ir t.t. Deja, didžioji dalis rytų slavų pagoniškojo paveldo prarasta ir tyrinėtojų po krislį rekonstruojama, pasitelkiant įvairias sudėtingas mokslines metodologijas. Rusijos bei Ukrainos pagonių bendruomenių kuriama sava religinė mitologija ir juolab Pravės, Javės ir Navės „pasaulių“ konstruktas neturi nė menkiausio istorinio kultūrinio pagrindo ir į sudėtingą rytų slavų tautų religinio pasaulėvaizdžio rekonstrukciją tik įneša papildomą chaosą.

Galima pridurti, kad gaivinamoji slavų pagonybė puoselėja dar ne vieną naują mitą. Prie panašių „juodųjų skylių“ traktuojant istorijos bei religijos reiškinius atsiradimo bei rutuliojimosi prisideda ir aptariamojo judėjimo kraštutinis variantiškumas, ir pirminių šaltinių, kurie XXI a. žmogui prieinamai atskleistų savo tautos mitinio pasaulėvaizdžio gelmę, stoka. Naujoji rusų pagonybė tebėra labai jauna, ji dar tik randasi, dar tik kuriasi jos pagrindiniai institutai. Reikia tikėtis, kad ilgainiui slaviškasis religingumas nusimes savo laikinus, pasenusius ir neberekalingus visokių spėlionių, nepamatuotų mokymų bei melagingų pranašysčių apvalkalus, ir galiausiai atsidendys tikroji jo šerdis. Tik tuomet ir bus galima deramai pažinti ir apibūdinti šį reiškinių.

Naujas religinis tūkstantmetis pasižymi pasaulėžiūrinių archajikos antplūdžiu tiek Vakaruose, tiek Rytuose. Slavų šalių pagonybės, neopagonybės bei rodoverai aktyviai įsilieja į bendrą srautą. Žinoma, ligi rusų pagonybės oficialaus pripažinimo, oficialaus statuso suteikimo šiam pasaulėžiūriniam judėjimui, kaip antai Islandijoje ar Didžiojoje Britanijoje, – dar labai toli. Bet jeigu jau įsiliepsnoja rusų pagonių šventiniai laužai, vadinasi, kažkam to reikia?

Iš rusų kalbos vertė Dainius RAZAUSKAS

Versta iš specialiai „Liaudies kultūrai“ įteikto mašinraščio.

NUORODOS:

- [Velesas – slavų gyvulių ir tikėtina poezijos bei mirusiųjų pasaulio dievas, baltų Velnio giminaitis; „Veleso knyga“ – vienas iš suklasotų „senosios slavų išminties tekstų“, falsifikatas. Bojanas – „Sakmėje apie Igorio pulką“ minimas senosios Rusijos dainius, ten pat pavadintas Veleso vaikaičiu. Rusų kalbos veiksmažodis *ведать* „žinoti, turėti žinioje“ yra senovės indų kalbos veiksmažodžio *veda*, „ji(s) žino“ giminaitis, o tai davė pagrindą pagal senųjų Indijos vedų pavadinimą (vyr. g. *veda*-, pažodžiui „žinojimas, žinija“) pramanyti senovės rusų „dvasinės išminties“ pavadinimą *веда* (mot. g.). – Laužtiniuose skliaustuose visur pastabos vertėjo.]
- [Vieno iš senųjų slavų dievų vardas.]
- Šiuo metu prie masiškiausių bei geriausiai organizuotų tokių sąjungų priskirtinos: Pagoniškosios tradicijos ratas (*Круг языческой традиции – КРТ*), Slavų giminių sąjunga (*Родовой союз славян – РОСС*), Slavų prigimtojo tikėjimo slavų bendruomenių sąjunga (*Союз Славянских Общин Славянской Родной Веры – ССО СРВ*), „Schron ež slaven“ (*Схрон еж славен*), Venedų sąjunga (*Союз вenedов*) bei kt. [Atkreiptinas dėmesys, jog santrumpa КРОНА asocijuojasi su rusu žodžiu *корона* „karūna“, o РОСС – su Rusijos pavadinimu *Россия*.]
- [Pasakų personažas *Коцей*, pažodžiui „Kaulėtasis“, iš dalies atitinkantis lietuvių pasakų „Kaulo senj“.]
- [Asociacijos su rusų žodžiais *явь* „regimoji tikrovė“, *навь* „mitologijoje suasmeninta mirtis; numirėlis“ ir *правда* „tiesa“, *право* „teisė“, matyt, dargi sukergus su iš istorinių šaltinių žinoma neaiškios kilmės vakarų slavų dievybe *Prove*.]
- Dorostolas – miestas-tvirtovė, prie kurio sienų vyko svarbiausi Sviatoslavo karų Balkanuose 968–971 m. įvykiai, dabar Rumunijos miestas Silištija.
- „Bitcevo kreipimasis“ rodoverų buvo priimtas 2002-03-17 susirinkimo Čertanovo šventviečių komplekso vietoje Maskvoje metu. Pagrindinis „Keipimosi“ tikslas – Rusijos ir užsienio pagonių bendruomenių vienijimasis ir bendradarbiavimas.

READINGS

Nostalgia for the „Golden Age“ or the National Indigenous Religions Revival Project?

Romanas ŠIŽENSKIS

Senior lecturer at the University of Nizhnij Novgorod, ŠIŽENSKYI reviews neo-pagan movement in contemporary Russia: the main trends, rituals, and characteristics of communities' social life. He also singles out three main myths, consciously or not, followed by contemporary Russian neo-pagans. The first is based on a belief that at pagan times Russia (or the Slaves in general) experienced her “golden age” and that Christianisation brought on a decline. The second myth is the last pagan duke Svyatoslav was a near saint and his son who Christianised Russia was a traitor. The third myth is „theological“ and comes from a pseudosource, that is to say a fake source called „The Book Veles“ that talks of the pseudo god *Yave*, *Nave* and *Prave* that embodies the main aspects of the being. The article is concluded with an uncertainty as to what shape the Russian neo-pagan movement might take in the future and whether or not it will be acknowledged officially, the way it has been in the UK and Iceland.